

УДК 378.881.1
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.48.97-103

Гуменюк Ірина Михайлівна
кандидат філологічних наук, доцент
кафедра педагогіки початкової освіти
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
imix@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-0790-6732>

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ВЕКТОР

Анотація. Статтю присвячено проблемі ефективного конструювання робочої програми як основного виду навчально-методичного забезпечення дисципліни. Якість архітектури та змістової логіки робочої програми ілюструє професійну компетентність науково-педагогічного працівника. Мета статті – актуалізувати методичну проблему побудови робочої програми дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» на основі компетентнісного підходу. Процес дослідження базувався на системно-структурному та порівняльному методах аналізу методичних матеріалів, а також узагальнення та систематизації виявлених недоліків. Результати дослідження сформульовано відповідно до визначених параметрів. Встановлено суттєві розбіжності між критеріями оцінювання та очікуваними результатами навчання, змістом дисципліни та вимогами освітньої програми. Авторка робить акцент на несистемному застосуванні компетентнісного підходу, відсутності чіткої кореляції між програмними компетентностями та їх конкретизацією в межах визначеного курсу.

Ключові слова: українська мова за професійним спрямуванням; компетентнісний підхід; робоча програма; результати навчання.

Вступ. Відповідно до освітнього законодавства України, основним документом навчально-методичного забезпечення «є робоча програма навчальної дисципліни, вимоги до змісту якої встановлені п. 38 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності [1]. Рекомендації до змістового наповнення й структури робочої програми навчальної дисципліни подано у Додатку 2 до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 № 1/9-434 [2]. Незважаючи на чітке нормативно-рекомендаційне обґрунтування, у робочих програмах досі наявні суттєві розбіжності між критеріями оцінювання та очікуваними результатами навчання, змістом дисципліни та вимогами освітньої програми. Така ситуація зумовила необхідність наукового аналізу робочих програм з курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» (УМзаПС) у вибірці педагогічних ЗВО з метою встановлення основних проблемних аспектів у формуванні цього документа. Оскільки робоча програма навчальної дисципліни у нормованому форматі, відповідно до Закону України про авторське право та суміжні права (ст. 8), не виступає об'єктом авторського права [3], вважаємо припустимим і навіть доцільним використання в робочих програмах різних ЗВО схожих чи ідентичних елементів, які найбільш точно відповідають меті й завданням дисципліни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що робочі програми навчальних курсів є одним із елементів системи якості ЗВО, науковий інформаційний простір проблеми досі залишається незаповненим. Зокрема, потребують вдосконалення показники оцінки якості робочих програм, методика проектування цього документа та ін. На теоретичному рівні такі спроби здійснені в працях Ю. Броннікової [4] та М. Голубевої [5], в яких наголошено на окремих науково-методичних проблемах створення цих документів. Практичні аспекти створення, збереження і використання робочих програм навчальних дисциплін в електронному вигляді розглянуті А. Лашиним і Т. Лисенко, які найважливішою вимогою у цьому процесі визначають забезпечення логічного взаємозв'язку і наступності всіх дисциплін спеціальності [6, с. 466]. Однак ґрунтовних дослідницьких розробок піднятої проблеми в науковому

інформаційному просторі досі немає.

Метою статті є актуалізація методичної проблеми побудови робочої програми дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» на основі компетентнісного підходу.

У ході дослідження використано системно-структурний та порівняльний методи аналізу матеріалів, а також узагальнення і систематизації виявлених недоліків. Відбір робочих програм для аналізу виконано з врахуванням географічного критерію розташування педагогічного ЗВО та критерію наявності у вільному доступі освітніх програм спеціальностей 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта» і відповідних робочих програм з курсу «УМзаПС». У результаті отримано матеріали таких закладів вищої освіти: 1) Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського; 2) Волинський національний університет ім. Лесі Українки; 3) Криворізький державний педагогічний університет; 4) Львівський національний університет ім. І. Франка; 5) Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського; 6) Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; 7) Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини. Обмеженість вибірки ЗВО, робочі програми курсу «УМзаПС» у яких є у вільному доступі, ґрунтується на відсутності вимог у освітньому законодавстві щодо обов'язкового оприлюднення цих документів в інтернеті. Однак доцільно зазначити, що процедура акредитації освітньої програми передбачає врахування критерію своєчасного надання доступної інформації у рекомендованих формах робочої програми чи силабуса. Підкритерій 4.2. рекомендацій щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми «підкреслює, що надавана здобувачам інформація має бути доступною, зрозумілою і вчасною. Під час акредитаційної експертизи має бути з'ясовано, що здобувачі освіти забезпечені необхідною та актуальною інформацією» [7, с. 30]. Тому відсутність робочих програм дисциплін ОП у вільному доступі може бути зарахована як від'ємний результат за згаданим критерієм.

Виклад основного матеріалу. Кількісний і якісний аналіз робочих програм УМзаПС здійснено

за такими параметрами: 1) відповідність мети навчання УМзаПС у робочій програмі меті освітньої програми (ОП); 2) відповідність змісту дисципліни вимогам ОП (формування зазначених в ОП компетентностей на основі вивчення змістових компонентів УМзаПС); 3) узгодженість результатів навчання УМзаПС з результатами навчання, визначеними у відповідній освітній програмі; 4) адекватність критеріїв оцінювання очікуваним результатам навчання; 5) раціональність кількісного розподілу годин між аудиторними формами навчання та видами самостійної роботи студентів; 6) ефективність та інноваційність застосовуваних методів навчання, що відображені в робочій програмі; 7) доцільність відбору засобів оцінювання та методів демонстрування результатів навчання; 8) відповідність рекомендованого в робочій програмі навчально-методичного забезпечення меті та змісту УМзаПС; 9) логіка структурної організації навчальної дисципліни.

Параметр відповідності мети навчання УМзаПС меті ОП визначається на основі ступеня конкретизації в межах змісту дисципліни основних аспектів підготовки високопрофесійних педагогічних працівників, що зазначено в освітній програмі. За цим параметром формулювання мети аналізованого курсу у більшості педагогічних ЗВО характеризується такими ознаками:

1. Часткове відображення потенційних можливостей УМзаПС стосовно досягнення мети ОП: звуження компетентнісної парадигми до однієї компетентності (комунікативної) [8; 9; 10; 11; 12; 13]; відсутність у формулюванні очевидно наявних у змісті УМзаПС аспектів професійного розвитку, відображених в ОП (формування «національної свідомості, патріотизму, готовності до самореалізації в професійній і громадській діяльності» [14]);

2. Обмеження змістового наповнення дисципліни щодо забезпечення належного рівня професійного мовлення студентів. Зокрема, як елемент мети «практичне оволодіння основами офіційно-ділового, наукового, розмовного стилів української мови» [13; 14], хоча професійна діяльність педагога передбачає також активне використання засобів публіцистичного (збори, наради, виховні заходи тощо), художнього (демонстрація виражальних можливостей української мови, мотивування до її вивчення) та епістолярного (письмове спілкування в інтернеті) стилів.

3. Орієнтація на знаннеоцентричну парадигму навчання, неузгодженість з положенням мети ОП «формування та розвиток загальних та фахових компетентностей» [15], «формування у майбутніх фахівців професійної компетентності» [16]: «1. Мета курсу: розширити знання про українську мову як державну мову в Україні; надати ґрунтовні знання про особливості усного та писемного ділового спілкування» [15, с.4]; «систематизація знань з української літературної мови загалом і професійного спілкування зокрема; формування вміння написання, складання та перекладу професійних текстів; оволодіння нормами сучасної української орфоєпії, орфографії, лексики, граматики, стилістики і правилами мовного етикету у межах професійного спілкування на рівні знань і вмінь» [17, с.4].

4. Відсутність чіткого формулювання мети навчання УМзаПС у робочій програмі курсу [18]. Оскільки мета є стрижневим компонентом формування змісту навчальної дисципліни, нечіткість або невідповідність її формулювання матиме вплив на інші параметри якості навчально-методичного забезпечення і на результати навчання.

Аналіз відповідності змісту дисципліни, відо-

браженого в робочій програмі, вимогам ОП необхідно здійснювати на компетентнісній основі, що передбачає визначення можливостей формування зазначених в ОП компетентностей шляхом опанування дисципліни «УМзаПС» та відбір нереалізованих в ОП, але потенційно важливих компетентностей. За цим параметром дослідження робочих програм УМзаПС вибірки ЗВО отримано наступні результати:

1. Повна відповідність компетентностей робочої програми матриці ОП, однак часткова відповідність змісту УМзаПС у напрямку звуження компетентнісного переліку. Зокрема, неврахування загальних компетентностей «здатність до оволодіння сучасними знаннями та застосування їх у практичних ситуаціях», «здатність до співпраці і взаємодії в команді», «здатність до вільного користування засобами сучасних інформаційних і комунікаційних технологій» [14, с. 7-8], формування яких залежить від реалізації методичної системи навчання УМзаПС. А також фахових компетентностей «здатність до навчання дітей раннього, дошкільного та молодшого шкільного віку суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки» [14, с. 8], «здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього, дошкільного та молодшого шкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України)», можливість формування яких підтверджується наявністю в робочій програмі курсу тем «Основи культури української мови» та «Державна мова – мова професійного спілкування» [8, с. 6].

2. Відсутність переліку компетентностей за ОП [10; 18, с.5], використання знаннеоцентричного підходу до формування робочої програми УМзаПС (вказівка на знання, вміння і навички без окреслення компетентностей).

3. Часткова невідповідність компетентностей в робочій програмі зафіксованим у матриці ОП при повній змістовій відповідності. Зокрема, в ОП Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського для УМзаПС зафіксовано загальні компетентності (ЗК) 1, 4, 12 [15], а робоча програма відображає 1, 2, 4 [11]. Причому компетентність ЗК 12 в ОП і ЗК 2 в робочій програмі змістовно відповідають можливостям курсу «УМзаПС».

4. Обґрунтоване звуження переліку компетентностей у робочій програмі стосовно закріплених за цим курсом у матриці ОП. Зокрема фахові компетентності (ФК) ФК – 3 «Педагогічна компетентність», ФК – 4 «Методична компетентність» не відображені в робочій програмі, оскільки зміст УМзаПС не забезпечує їх формування [11, с.4-5]. ФК – 6 в переліку ОП відсутнє, хоча закріплене в матриці [15, с.16, 26].

5. Звуження компетентнісної парадигми дисципліни і в ОП, і в робочій програмі, що свідчить про низький рівень реалізації компетентнісного підходу до конструювання названих документів. Так, зміст УМзаПС придатний для формування інформаційно-аналітичної, етичної компетентностей і компетентності міжособистісної взаємодії (ЗК – 2, 6, 8 [15, с.12-13]). Це підтверджено наявністю в робочій програмі курсу теми «Особливості наукового тексту. Оформлення результатів наукової діяльності» [11, с.6], що передбачає «здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків» [15, с.12], а також тем «Усне ділове спілкування» і «Мовні особливості професійного мовлення» [11, с.5-6].

6. Невиправдане розширення компетентнісної парадигми УМзаПС в ОП, зокрема віднесення до

неї всіх ЗК [19, с.14-16] і відповідно неможливість належного відображення їх у робочій програмі [13]. Наприклад «ЗК – 11: здатність забезпечувати необхідний рівень індивідуальної та групової безпеки на виробництві (у навчальному закладі), побуті та у разі виникнення надзвичайних ситуацій» не має жодного змістового підтвердження в курсі УМзаПС, а тому віднесення її до компетентнісної парадигми є методично не обґрунтованим.

Таким чином, дослідження відповідності змісту дисципліни «УМзаПС» в робочих програмах вимогам ОП показало несистемне застосування компетентнісного підходу, відсутність чіткої кореляції між програмними компетентностями та їх конкретизацією в межах визначеного курсу. Така ситуація спричиняє некоректність змістового наповнення дисципліни, дублювання матеріалу в різних курсах.

Аналіз робочих програм УМзаПС за параметром узгодження результатів навчання, закріплених у них, з результатами навчання, визначеними у відповідній освітній програмі, здійснено з урахуванням таких критеріїв: відповідність меті навчання курсу, що конкретизується в контексті мети ОП; кількісне врівноваження стосовно змісту дисципліни; вимірюваність і належне мовне оформлення, що виявляє можливість оцінки результатів навчання. Внаслідок дослідження виділено й узагальнено такі характерні особливості:

1. Чітке дотримання програмних результатів навчання під час формування робочої програми, однак відсутність їх конкретизації в межах кожної теми. Очевидно, що опанування теми завершується оцінюванням результатів. Натомість наявні теми без окреслених результатів навчання. Наприклад, до теми «Державна мова – мова професійного спілкування» закріплено узагальнений результат «ґрунтовно засвоїти норми сучасної літературної мови й практично оволодіти ними» [8, с.6; 11], досягнення якого є неможливим у межах однієї теми. Водночас для інших питань теми не передбачено результативного підсумку.

2. Відсутність сформульованих результатів навчання в робочій програмі [18] і матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми в ОП [20].

3. Неузгодженість результатів навчання робочої програми й ОП, формування за принципом «знати / вміти», що не дає чіткого уявлення про тематичну приналежність результату й можливість його виміряти [10, с.4-5, 13, с.4].

Варто зауважити, що у жодній із проаналізованих робочих програм не виявлено чітко виділених результатів навчання стосовно кожної теми відповідно до освітньої програми. Цитування ПРН з ОП у робочій програмі УМзаПС [11; 17] не доцільне, оскільки є узагальненим результатом підготовки фахівця і може досягатися шляхом вивчення багатьох дисциплін, відповідно не підлягає оцінюванню в межах конкретного курсу.

Крім того, формулювання значної кількості очікуваних результатів навчання УМзаПС у робочих програмах здійснено без орієнтації на їх вимірюваність, що є основним показником. Наприклад, зміст висловлювання «послугуватися вербальними й невербальними засобами обміну інформацією» [18, с.6] не вказує ні на рівень умінь, ані на конкретні різновиди мовних засобів, якими студент повинен вміти послугуватися, що не дозволяє виділити критерії оцінки цих умінь. Уміння «готуватися до публічного виступу» [9, с.5] також не підлягає ідентифікації як результат навчання, оскільки вказує на незавершені

ний процес з невизначеними ознаками. Вважаємо доцільним варіант «самостійно готувати й виголошувати промову з дотриманням усіх вимог та з використанням інформаційних технологій», що вказує на критерії самостійності, дотримання вимог і використання технічних засобів.

Визначені недоліки формулювання результатів навчання УМзаПС та їх координації з ПРН в ОП вказують на наявність методичної проблеми конструювання робочої програми дисципліни на основі компетентнісного підходу, що потребує алгоритмізації та узагальнення.

Дослідження параметру адекватності критеріїв оцінювання очікуваним результатам навчання з урахуванням компетентнісного підходу показало суттєві недоліки, що прямо впливають на якість опанування дисципліни.

1. Встановлені критерії оцінювання в окремих робочих програмах не мають жодного зв'язку з очікуваними результатами навчання. Зокрема, «відвідування і робота на практичних заняттях» [9, с.13], – критерій відвідування не підтверджує формування умінь чи компетентностей, а види роботи на заняттях не конкретизовані, що порушує принципи створення однакових умов оцінювання для усіх студентів.

2. Відсутність встановлених критеріїв оцінювання в робочій програмі курсу [11], що не відповідає Рекомендаціям Міністерства освіти і науки України, за якими «критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни» [2, с.6].

3. Узагальнення критеріїв оцінювання в робочій програмі, категоризація їх за шкалою «відмінно – незадовільно» без координації з результатами навчання [17, с.12]. Такий підхід не забезпечує об'єктивності оцінювання й знижує мотиваційний компонент навчального процесу.

4. Розроблені критерії оцінювання спираються на знаннеоцентричну парадигму навчання без врахування здатності застосовувати отримані знання в практичній діяльності [8, с.13; 18, с.20].

Параметр раціональності кількісного розподілу навчальних годин між темами для аудиторних форм навчання та видами самостійної роботи студентів з УМзаПС ґрунтується на показниках, закріплених в ОП, і бюджеті часу, визначеному навчальним планом. Однак залишається важливим суб'єктивний аспект внутрішньопредметного розподілу годин викладачем. Аналіз робочих програм з УМзаПС за цим параметром показав такі узагальнені результати:

1. Розподіл годин для лекційних і практичних занять на основі «балансування» між складністю теми та рівнем інтересу до неї студентів. Причому складні для вивчення, але важливі для професійної підготовки майбутніх педагогів теми часто залишаються на самостійне опрацювання. Зокрема, тема «Українська термінологія в професійному спілкуванні» у Вінницькому державному педагогічному університеті ім. М.Коцюбинського не отримала жодної аудиторної години на денній формі навчання, а «Основи культури української мови» – аж 6 годин [8, с.9]. На вивчення теми «Документи і їх класифікація» в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова не відведено жодної аудиторної години, хоча практика викладання УМзаПС підтверджує складність матеріалу й необхідність детального пояснення, оскільки згаданий матеріал не охоплено більше жодним навчальним курсом [13, с.6]. Такий розподіл не дозволяє створити оптималь-

ні умови для повноцінного засвоєння матеріалу й об'єктивного оцінювання з метою формування професійного усного й писемного мовлення майбутніх фахівців педагогічної сфери.

2. Відсутність погодинного розподілу в робочій програмі [11], що суперечить освітньому законодавству: структура робочої програми навчальної дисципліни повинна вміщувати «обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС та його розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (відповідно до ст. 50 Закону України «Про вищу освіту»)» [2, с. 6].

3. Розподіл годин для самостійної роботи студентів без конкретизації видів завдань, що позбавляє робочу програму обґрунтування такого розподілу (подано тему, план і кількість балів) [8; 9; 10; 17; 18].

Отже, результати аналізу робочих програм за параметром тематичного розподілу навчальних годин підтвердили наявність проблемних аспектів, які потребують доопрацювання в усіх аналізованих ЗВО.

Параметр ефективності та інноваційності застосовуваних методів навчання виявився найбільш проігнорованим у робочих програмах вибірки ЗВО. Результати аналізу показали градацію заповнення цього розділу від частотного застосування системи методів з урахуванням інформативної цінності матеріалу [19, с.10], лаконічного переліку методів без змістового розширення [8; 9; 19; 17] до відсутності розділу «Методи і технології навчання» у робочій програмі УМзаПС [11; 18]. Така ситуація спричинена, з одного боку, факультативністю цього елемента структури робочої програми відповідно до Рекомендацій Міністерства науки і освіти України, а з іншого боку, – відсутністю необхідних науково-методичних розробок у цьому напрямку, що ускладнює процес підготовки та самопідготовки викладача до створення навчально-методичного забезпечення з курсу «УМзаПС».

Параметр доцільності відбору засобів оцінювання та методів демонстрування результатів навчання проаналізовано з урахуванням наявності чітких критеріїв оцінювання та вимог до виконання кожного виду роботи. Простежується тенденція до узагальнення критеріїв оцінювання без конкретизації в межах кожного методу демонстрування результатів навчання [9; 10; 17; 18], а також відсутності цього розділу [11]. Більш детальну інформацію можна почерпнути лише в двох аналізованих робочих програмах, у яких подано методи перевірки та кількісного оцінювання конкретних видів завдань [8; 19]. Отже, існує необхідність розширення, більш чіткого структурування й конкретизації вимог до демонстрованих студентами результатів навчання, що підлягають оцінюванню.

Логічним завершенням кожної робочої програми є перелік рекомендованих джерел інформації. Цей розділ стає особливо актуальним для студентів в умовах перенасичення сучасного інформаційного простору, тому повинен вміщувати найновіші, достовірні, різновекторні дослідження, спрямовані не тільки на отримання необхідного матеріалу, але й формування власних узагальнень, бачення проблеми, розвиток критичного мислення студентів, водночас відповідаючи меті та змісту УМзаПС. Аналіз робочих програм за названим параметром розкрив деякі особливості побудови цього розділу й дав можливість сформулювати конкретні рекомендації щодо вдосконалення пропонованих студентам базових і допоміжних джерел інформації.

1. Відсутність у списку рекомендованої літератури нової редакції Українського правопису (2019) у

переважній більшості аналізованих робочих програм [8; 9; 11; 17; 18] позбавляє УМзаПС лінгвістичної основи, залишаючи важливий аспект професійного мовлення майбутніх педагогів на самоосвіту.

2. Характерною особливістю аналізованих робочих програм є відсутність у списках рекомендованої літератури новітніх наукових досліджень у сфері УМзаПС та дотичних профільних публікацій. Така ситуація ілюструє тенденцію до ігнорування в методиці навчання УМзаПС сучасних наукових напрацювань, що, в свою чергу, створює перешкоди для розвитку цієї галузі лінгводидактики. Крім того, наукові публікації фахового спрямування є ефективним засобом створення професійного контексту та інструментом текстоцентричної технології навчання. Досвід викладання курсу та ґрунтовні експериментальні дослідження підтверджують, що процес опанування наукового стилю мови, формування термінологічної, загальнонаукової компетентностей стає продуктивнішим за умови використання фахових наукових текстів.

3. Змістовий аналіз рекомендованих джерел у робочих програмах УМзаПС показав їх узагальнений характер, орієнтацію на студентів усіх спеціальностей, що підтверджує необхідність профілізації дисципліни, трансформації базових підручників і посібників відповідно до спеціальності, що здобувається. У списках літератури всіх аналізованих робочих програм знайдено лише одне джерело з чітким призначенням для вчителів [10]. Така ж ситуація зі словниками: відсутній словник термінів УМзаПС у списках рекомендованих джерел усіх робочих програм, фахові словники подано тільки в робочій програмі Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова [9, с.14]. Не в усіх робочих програмах наявний перелік електронних інформаційних ресурсів. Проігноровано в рекомендованих студентам джерелах інформації залишається законодавчо-нормативна база, що підтверджує основні змістові компоненти курсу і становить правову основу для здійснення державної мовної політики в Україні.

Аналіз структури навчальної дисципліни УМзаПС за робочими програмами підтвердив поступове зниження інтересу до її викладання. Загальна кількість аудиторних годин, відведених на вивчення курсу, коливається від 34 год [19] до 64 год [10], причому в окремих ЗВО це суто практичний курс без лекційних годин [9; 18] або з незначною їх кількістю (8 год на денній формі навчання, 4 год – на заочній) [17, с.3]. Найкраща ситуація у Львівському національному університеті ім. І. Франка, де на вивчення УМзаПС для студентів спеціальності «Початкова освіта» відведено 32 год лекцій і 32 год практичних занять. Відрадно, що у всіх аналізованих педагогічних ЗВО УМзаПС належить до обов'язкових компонентів ОП і її вивчення завершується екзаменом у більшості ОП. Однак, починаючи з 2020 року, з'являються тривожні ознаки вилучення курсу УМзаПС з ОП педагогічних спеціальностей (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка). І хоча натомість введено іншу мовну дисципліну – «Практичний курс української мови», – забезпечити формування такого широкого спектру компетентностей, який притаманний УМзаПС, вона не зможе.

Неконструктивні зміни відбуваються в поодиноких непедагогічних ЗВО, в ОП яких УМзаПС замінено на курс «Основи академічного письма» [21]. Обґрунтування таких змін здійснюється з опорою на методичні рекомендації, створені «в межах Про-

екту сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project, SAIUP), що адмініструється Американськими Радами з міжнародної освіти за сприяння МОН України та підтримки Посольства США в Україні». Однак порівняння змісту курсів «УМзаПС» та «Основи академічного письма» однозначно підводить до висновку про їх співвідношення, як загального і часткового. Пропонований курс охоплює тільки наукове мовлення, особливості якого вже є у структурі дисципліни «УМзаПС». Окрім того, формування професійного мовлення висококваліфікованого фахівця – поняття значно ширше й охоплює не тільки науковий стиль мови, але й публіцистичний, офіційно-діловий, частково – розмовний та художній, епістолярний у

писемному та усному їх виявах. Тому вважаємо нецільним і нераціональним звужувати змістове наповнення дисципліни суто до академічного письма, йдучи шляхом заміни курсів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Якість архітектури та змістової логіки робочої програми ілюструє професійну компетентність науково-педагогічного працівника, визначає кількість і призначення інших видів навчально-методичного забезпечення курсу. Таким чином, детальний структурний і змістовий аналіз робочих програм УМзаПС у педагогічних ЗВО дає можливість розробки алгоритмізованої моделі їх конструювання на основі компетентнісного підходу, що становить **перспективи подальших наукових студій.**

Список використаної літератури

1. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності. Постанова Кабінету Міністрів України № 1187 від 30 грудня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.03.2021).
2. Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення. Лист МОН України від 09.07.2018 № 1/9-434. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/list-mon-19-434-vid-09072018-roku-shodo-rekomendacij-z-navchalno-metodichnogo-zabezpechennya> (дата звернення: 15.03.2021).
3. Про авторське право й суміжні права. Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1994. № 13. ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 16.03.2021).
4. Бронникова Ю. М. Проектирование рабочей программы учебной дисциплины как важного элемента системы качества вуза. *Гарантии качества профессионального образования*. URL: <http://elib.altstu.ru/disser/conferenc/2010/01/pdf/196bronnikova.pdf> (дата звернення: 12.03.2021).
5. Голубева М. О. Що краще: «Силабус» чи «Робоча програма» навчальної дисципліни (дидактичне порівняння науково-методичних матеріалів). Науково-практична конференція «Особистість у просторі проблем ХХІ століття»: програма і матеріали, 5 лютого 2020 р., Київ, Україна. - Київ : [б. в.], 2020. С. 31-32.
6. Лашин А.В., Лысенко Т.М. Информационная технология создания рабочих программ дисциплин. *Новые образовательные технологии в вузе: сборник докладов пятой международной научно-методической конференции*, 4 – 6 февраля 2008 года. В 2-х частях. Часть 1. Екатеринбург: ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2008. С. 466-471.
7. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми / Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року / ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон». К., 2020. 66 с.
8. Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта / Педагогіка. 012 Дошкільна освіта. Вінниця. 2019. 19 с. URL: http://www.vspu.edu.ua/faculty/pochat/pochat_kafmetod/pochat_stud.php (дата звернення: 16.03.2021).
9. Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта / Педагогіка. Кривий Ріг, 2016. 18 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1JdO8cE86yd0q1qTB6fqu01nM1hnxgkH/view> (дата звернення: 16.03.2021).
10. Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта / Педагогіка. 013 Початкова освіта. Львів, 2020. 15 с. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Robocha-prohr.-UMPS.pdf> (дата звернення: 16.03.2021).
11. Програма навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта / Педагогіка. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. Миколаїв, 2019. URL: http://preschool.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/%D0%9D%D0%9F_%D0%A3%D0%BA%D1%80.%D0%BC.%D0%B7%D0%B0.%D0%BF%D1%80..pdf (дата звернення: 16.03.2021).
12. Анотація робочої програми з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта / Педагогіка. 013 Початкова освіта. Переяслав-Хмельницький. URL: <https://fpmmm.phdpu.edu.ua/kafedry/kafedra-pedagogiky-teoriyi-i-metodyky-pochatkovoyi-osvity/> (дата звернення: 16.03.2021).
13. Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта / Педагогіка. 013 Початкова освіта. Київ, 2020. 14 с.
14. Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта. Початкова освіта». 01 Освіта / Педагогіка. 012 Дошкільна освіта. Вінниця. 2019. 24 с. URL: http://www.vspu.edu.ua/faculty/pochat/pochat_kafmetod/doc/o3.pdf (дата звернення: 16.03.2021).
15. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта». 01 Освіта / Педагогіка. 013 Початкова освіта. Миколаїв, 2020. 27 с. URL: <http://preschool.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/013-%D0%9F%D0%9E%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80-2021-22.pdf> (дата звернення: 16.03.2021).
16. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта. Дошкільна освіта». 01 «Освіта» / «Педагогіка». 013 «Початкова освіта». Умань. 2020. URL: <https://fpo.udpu.edu.ua/images/2020/opp2020/bakal/doscbak310pdf.pdf> (дата звернення: 16.03.2021).
17. Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». 01 Освіта / Педагогіка. 013 Початкова освіта. Умань, 2019. 14 с. URL: <https://fpo.udpu.edu.ua/images/2020/Doshkilna.osvita/Ukrayin-skamovazaprofesijnyumspriamuvannjam.pdf> (дата звернення: 16.03.2021).
18. Програма нормативної навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». 01 Освіта / Педагогіка. 012 Дошкільна освіта. 013 Початкова освіта. 016 Спеціальна освіта. Луцьк. 2018. 25 с. URL: https://vnu.edu.ua/sites/default/files/Files/programa_ukr_mova_za_pr_spr.pdf (дата звернення: 16.03.2021).
19. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта та іноземна мова». 01 Освіта. 013 Початкова освіта. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018. 29 с.
20. Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти. 01 Освіта. 013 Початкова освіта. Кривий Ріг. 2016. 22 с.
21. Освітньо-професійна програма «Міжнародний готельно-туристичний бізнес». 24 Сфера обслуговування. 242 Туризм. Івано-Франківськ, 2019. 25 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-0jAZydy9M0ub9IDUZp5Lu9Gr6NHsGr/view> (дата звернення: 12.04.2021).
22. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма. Методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Academic_Writing_Course.pdf (дата звернення: 12.04.2021).

References

1. Pro zatverdzhennia litsenziinykh umov provadzhennia osvithoi diialnosti. (2020). [About the approval of the License conditions of carrying out educational activity]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1187 vid 30 hrudnia 2015 r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
2. Shchodo rekomendatsii z navchalno-metodychnoho zabezpechennia. [Regarding the recommendations on educational and methodical support]. Lyst MON Ukrainy vid 09.07.2018 № 1/9-434. <https://mon.gov.ua/ua/npa/list-mon-19-434-vid-09072018-roku-shodo-rekomendacij-z-navchalno-metodychnogo-zabezpechennia> [in Ukrainian].
3. Pro avtorske pravo i sumizhni prava. Zakon Ukrainy. [About copyright and related rights. Law of Ukraine]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 13, st. 64. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> [in Ukrainian].
4. Bronnikova, Yu.M. Proektirovanie rabochei programmy uchebnoi distsypliny kak vazhnogo elementa sistemy kachestva vuza. [Projecting of the working programme of an academic course as an important element of the system of quality of the higher education institution]. *Garantii kachestva professionalnogo obrazovaniya*. <http://elib.altstu.ru/dissler/conferenc/2010/01/pdf/196-bronnikova.pdf> [in Russian].
5. Holubieva, M.O. (2020). Shcho krashche: «Sylabus» chy «Robocha prohrama» navchalnoi distsypliny (dydaktychne porivniannia naukovo-metodychnykh materialiv). [What is better: «Syllabus» or «Working programme» of the academic course (didactic comparison of scientific and methodical materials)]. *Proceedings of scientific-practical conference – Osobysti u prostori problem XXI stolittia: prohrama i materialy* (pp.31–32). Ukraina – Kyiv. [in Ukrainian].
6. Lashyn, A.V., & Lysenko, T.M. (2008). Informatsionnaya tekhnologiya sozdaniya rabochikh programm distsyplin [Information technology for creating working programmes of courses]. *Proceedings of scientific-practical conference – Nove obrazovatelnye tekhnologii v vuze: sbornik dokladov piatoi mezhduнародnoi nauchno-metodicheskoi konferentsyi. Chast 1.* (pp.466–471). HOU VPO UHTU-UPY. [in Russian].
7. Rekomendatsii shchodo zastosuvannia kryteriiv otsiniuvannia yakosti osvithoi prohramy (2020). [Recommendations on application of the criteria for evaluation of the quality of an educational programme] / *Zatverdzheno Natsionalnym ahentstvom iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity 17 lystopada 2020 roku.* / Kyiv: TOV «Ukrainskyi osvithianskyi vydavnychiy tsentr «Orion». [in Ukrainian].
8. Robocha prohrama navchalnoi distsypliny «Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam». 01 Osvita / Pedahohika. 012 Doshkilna osvita. [The working programme of the academic course «Ukrainian Language for Professional Purposes». 01 Education / Pedagogy. 012 Preschool education]. (2019). Vinnytsia. http://www.vspu.edu.ua/faculty/pochat/pochat_kafmetod/pochat_stud.php [in Ukrainian].
9. Robocha prohrama navchalnoi distsypliny «Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam». 01 Osvita / Pedahohika [The working programme of the academic course «Ukrainian Language for Professional Purposes». 01 Education / Pedagogy.]. (2016). Kryvyi Rih. <https://drive.google.com/file/d/1JdO8cE86yD0qIqTB6fqu011nM1hnxgkH/view> [in Ukrainian].
10. Robocha prohrama navchalnoi distsypliny «Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam». 01 Osvita / Pedahohika. 013 Pochatkova osvita. [The working programme of the academic course «Ukrainian Language for Professional Purposes». 01 Education / Pedagogy. 013 Primary education]. (2020). Lviv. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Robocha-prohr.-UMPS.pdf> [in Ukrainian].
11. Prohrama navchalnoi distsypliny «Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam». 01 Osvita / Pedahohika. 012 Doshkilna osvita. 013 Pochatkova osvita. [The programme of the academic course «Ukrainian Language for Professional Purposes». 01 Education / Pedagogy. 012 Preschool education. 013 Primary education]. (2019). Mykolaiv. http://preschool.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/%D0%9D%D0%9F_%D0%A3%D0%BA%D1%80.%D0%BC.%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D1%80..pdf [in Ukrainian].
12. Anotatsiia robochoi prohramy z distsypliny «Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam» osvithoi rivnia «bakalavr». 01 Osvita / Pedahohika. 013 Pochatkova osvita. [Annotation of the work program on the subject «Ukrainian language for professional purposes». 01 Education / Pedagogy. 013 Primary education.]. Pereiaslav-Khmelnyskyi. <https://fpomm.phdpu.edu.ua/kafedry/kafedra-pedagogiky-teoriyi-i-metodyky-pochatkovoyi-osvity/> [in Ukrainian].
13. Robocha prohrama normatyvnoi navchalnoi distsypliny «Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam». 01 Osvita / Pedahohika. 013 Pochatkova osvita. [The work program of the normative academic course «Ukrainian language for professional purposes». 01 Education / Pedagogy. 013 Primary education]. (2020). Kyiv. [in Ukrainian].
14. Osvitno-profesiina prohrama «Doshkilna osvita. Pochatkova osvita». 01 Osvita / Pedahohika. 012 Doshkilna osvita. [Educational and professional program «Preschool education. Primary education». 01 Education / Pedagogy. 012 Preschool education]. (2019). Vinnytsia. http://www.vspu.edu.ua/faculty/pochat/pochat_kafmetod/doc/o3.pdf [in Ukrainian].
15. Osvitno-profesiina prohrama «Pochatkova osvita». 01 Osvita / Pedahohika. 013 Pochatkova osvita. [Educational and professional program «Primary Education». 01 Education / Pedagogy. 013 Primary education]. (2020). Mykolaiv. <http://preschool.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/013-%D0%9F%D0%9E%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80-2021-22.pdf> [in Ukrainian].
16. Osvitno-profesiina prohrama «Pochatkova osvita. Doshkilna osvita». 01 «Osvita» / «Pedahohika». 013 «Pochatkova osvita». [Educational and professional program «Primary education. Preschool education». 01 «Education» / «Pedagogy». 013 «Primary education»]. (2020). Uman. <https://fpo.udpu.edu.ua/images/2020/opp2020/bakal/doscbak310pdf.pdf> [in Ukrainian].
17. Robocha prohrama normatyvnoi navchalnoi distsypliny «Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam». 01 Osvita / Pedahohika. 013 Pochatkova osvita. [The work program of the normative academic course «Ukrainian language for professional purposes». 01 Education / Pedagogy. 013 Primary education]. (2019). Uman. <https://fpo.udpu.edu.ua/images/2020/Doshkilna.osvita/Ukrayinskomovazaprofesiinymspriamuvanniam.pdf> [in Ukrainian].
18. Prohrama normatyvnoi navchalnoi distsypliny «Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam)». 01 Osvita / Pedahohika. 012 Doshkilna osvita. 013 Pochatkova osvita. 016 Spetsialna osvita. [The program of the normative academic course «Ukrainian language (for professional purposes)». 01 Education / Pedagogy. 012 Preschool education. 013 Primary education. 016 Special education]. (2018). Lutsk. https://vnu.edu.ua/sites/default/files/Files/prohrama_ukr_mova_za_pr_spr.pdf [in Ukrainian].
19. Osvitno-profesiina prohrama «Pochatkova osvita ta inozemna mova». 01 Osvita. 013 Pochatkova osvita. [Educational and professional program «Primary education and foreign language». 01 Education. 013 Primary education]. (2018). Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova. Kyiv. [in Ukrainian].
20. Osvitno-profesiina prohrama pidhotovky zdozvuchiv vyshchoi osvity. 01 Osvita. 013 Pochatkova osvita. [Educational and professional training program for higher education. 01 Education. 013 Primary education]. (2016). Kryvyi Rih. [in Ukrainian].
21. Osvitno-profesiina prohrama «Mizhnarodnyi hotelno-turystychny biznes». 24 Sfera obsluhovuvannia. 242 Turyzm. [Educational and professional program «International Hotel and Tourism Business». 24 Scope of service. 242 Tourism]. (2019). Ivano-Frankivsk. <https://drive.google.com/file/d/1-0jAZydy9M0ub9lDUZzp5Lu9Gr6NHsGr/view> [in Ukrainian].
22. Shlikhta, N., & Shlikhta, I. (2016). Osnovy akademichnogo pysma. Metodichni rekomendatsii ta prohrama kursu. [Fundamentals of academic writing. Methodical recommendations and course program]. Kyiv. https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Academic_Writing_Course.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.04.2021 р.

Стаття прийнята до друку 19.04.2021 р.

Humeniuk Iryna

PhD in Philology, Associate Professor,
Department of Pedagogy of Primary Education,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine

THE WORKING PROGRAMME OF THE ACADEMIC COURSE: THE COMPETENCE VECTOR

Abstract. The article considers the problem of effective construction of the working programme as the main kind of the educational and methodical support for a course. The relevance of the topic of the research is caused by the existence of significant differences between the evaluation criteria and the expected results of teaching, the content of the course and the requirements of the educational programme. The quality of the architectonics and contentual logic of a working programme illustrates the professional competence of the scientific and pedagogical worker. The aim of the article is to raise the awareness of the methodical problem of construction of the working programme of the Ukrainian Language for Professional Purposes course on the basis of the competence approach. The research process was based on the systemic structural and comparative methods of analysis of methodical materials, as well as generalisation and systematisation of the detected disadvantages. The selection of the working programme s for the analysis has been conducted considering the geographical criterion of the location of the pedagogical institution of higher education and the criterion of the free access to the educational programmes of the specialities 012 Pre-School Education, 013 Primary Education and the corresponding working programme s in the Ukrainian Language for Professional Purposes course. The results of the research have been formulated according to the determined parameters. A gradual decrease in the interest in teaching the course at pedagogical institutions of higher education has been indicated, as well as its replacement with the Bases of Academic Writing course at non-pedagogical institutions of higher education. The author emphasizes the non-systemic use of the competence approach, the absence of a clear correlation between the programmatic competences and their concretisation within the course. Clearly determined teaching results concerning each topic in accordance with the educational programme have not been detected in any of the analysed working programme s.

Key words: Ukrainian Language for Professional Purposes; competence approach; working programme; teaching results.